

บทที่ 5

มาตรฐานและเงื่อนไข

ข้อสรุป

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาถึงการเลื่อนฐานะทางสังคมของผู้นำทางธุรกิจ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาถึงแบบแผนการเลื่อนฐานะทางสังคม และลักษณะต่าง ๆ ทางสังคมของผู้นำทางธุรกิจในสังคมไทย และมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะทดสอบสมมติฐานเพื่อทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางสังคมกับการเลื่อนฐานะ ซึ่งได้ศึกษาถึงระดับการศึกษา และภูมิหลังทางครอบครัว นอกจากนี้ยังได้ศึกษาถึงอัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจในสังคม ซึ่งอาจมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางสังคมกับการเลื่อนฐานะ

การวิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากชีวประวัติของนักธุรกิจชั้นนำที่มีบันทึกอยู่ในนิตยสาร Who's Who In Thailand ฉบับเดือนมกราคม ค.ศ. 1973 ถึง ฉบับเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1978 และการสัมภาษณ์ในรายละเอียดโดยใช้แบบสอบถามจากตัวอย่างกลุ่มเดียวกันนี้ นักธุรกิจที่อยู่ในข่ายการศึกษาครั้งนี้ คือ

1. เป็นผู้บริหารที่แต่งตั้งในปัจจุบันเป็น President, Chairman, Director, Executive Director, Managing Director, Manager ของบริษัทธุรกิจและอุตสาหกรรมทุกประเภท
2. มีสัญชาติไทย
3. เป็นเพศชาย
4. มีสถานที่ทำงานอยู่ในกรุงเทพมหานคร

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการสัมภาษณ์นักธุรกิจชั้นนำ จำนวน 186 คน

การศึกษาระดับคณะทั่วไปของผู้นำทางธุรกิจ ให้พิจารณาถึงด้านอายุ ภูมิฐานะเดิม การย้ายถิ่น ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส คุณลักษณะของคู่สมรส เชื้อสายบรรพบุรุษ ของผู้นำ ลักษณะภูมิที่ตั้งทางครอบครัว โคนก การศึกษาและอาชีพของบิดามารดาและการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของนักธุรกิจ

ผลการวิเคราะห์ว่านักธุรกิจชั้นนำของไทย โดยเฉลี่ยแล้ว เป็นผู้ที่อายุประมาณ 41 ปี มีอัตราส่วนสูงสุดคือร้อยละ 60 เป็นผู้ที่อายุระหว่าง 30-44 ปี

- ภูมิฐานะเดิม ผู้นำมากกว่าครึ่งหนึ่ง ร้อยละ 65.6 เป็นผู้ที่ภูมิฐานะเดิมอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีการรับผู้นำที่ย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ ย้ายมาจากจังหวัดในภาคกลาง มีร้อยละ 13.4 และย้ายเข้ามาเมื่อมีอายุไม่เกิน 19 ปี เพื่อเข้ามาศึกษาต่อในเมืองหลวง

- สถานภาพสมรส ผู้ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพธุรกิจ เกือบทั้งหมดเป็นผู้ที่สมรสแล้ว และร้อยละ 86.5 ยังครองชีวิตสมรสอยู่โดยปกติสุข ภรรยาของผู้นำส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาอย่างเป็นทางการ (formal education) อัตราส่วนของภรรยาที่จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัย มีร้อยละ 37.3 ภรรยาของผู้นำจำนวนมากมีส่วนรับผิดชอบในค่ายเสริมธุรกิจของครอบครัวด้วย อย่างไรก็ตามก็ยังมียังมีอัตราส่วนสูง คือร้อยละ 37.9 ที่ภรรยาทำงานเป็นแม่บ้าน

- เชื้อสายบรรพบุรุษทางฝ่ายบิดาของผู้นำ ร้อยละ 66 ของจำนวนผู้นำที่ศึกษามีบิดาที่มีเชื้อสายเป็นคนจีน และร้อยละ 33 มีบิดาเป็นคนไทย

- การศึกษารองผู้นำ นักธุรกิจชั้นนำของไทย ส่วนใหญ่แล้วมีการศึกษาในระดับสูง ผู้ที่จบจากมหาวิทยาลัย มีจำนวนมากกว่าครึ่ง คือร้อยละ 65 และมีอัตราส่วนน้อยที่สุด ร้อยละ 2.6 เป็นนักธุรกิจที่จบเพียงแค่ชั้นประถมศึกษา

- อัตราและภูมิภาคซึ่งทางครอบครัว โดยทั่วไปมีค่าของผู้นำทางธุรกิจได้รับการศึกษาบางส่วนเป็นทางการ มีเพียงร้อยละ 15.5 เท่านั้น ที่ได้รับการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย และส่วนใหญ่มีการสอนผู้ทำประกอบอาชีพที่งานธุรกิจ มีจำนวนครึ่งหนึ่งของกลุ่มผู้นำที่ศึกษาไม่มีบิดาเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดใหญ่และผู้มีอัตราระดับสูง สำหรับมารดาของผู้นำนั้น ได้รับการศึกษาในระดับที่ไม่สูงนัก จึงไม่มีบทบาททางด้านเศรษฐกิจของครอบครัว ส่วนใหญ่จะทำหน้าที่เป็นแม่บ้าน ก็มีร้อยละ 60.8

- การเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมทางสังคม จำนวนผู้นำร้อยละ 52.7 ได้เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมทางสังคมที่มีประโยชน์เฉพาะกลุ่ม ร้อยละ 24.7 เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อสาธารณชน นอกนั้นร้อยละ 22.6 ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มใด ๆ

แบบแผนการเลื่อนฐานะทางสังคม

การเลื่อนฐานะทางสังคมในชั่วอายุ พิจารณาโดยการเปรียบเทียบระหว่างสถานภาพเมื่อเริ่มทำงานอาชีพแรกกับสถานภาพทางอาชีพในปัจจุบัน ผลปรากฏว่านักธุรกิจชั้นนำส่วนใหญ่มีการเลื่อนฐานะทางอาชีพ โดยเลื่อนฐานะมาจากการเป็นเสนาบดีท่งงาน ในอัตราส่วนมากที่สุดคือร้อยละ 56 และไม่มีนักธุรกิจชั้นนำผู้ใดเลยที่เลื่อนฐานะทางอาชีพจากการเป็นเกษตรกร

เมื่อพิจารณาจากความแตกต่างระหว่างสถานภาพอาชีพแรกและอาชีพปัจจุบันของผู้นำกลุ่มอายุต่าง ๆ ก็พบว่า การเลื่อนฐานะทางสังคมภายในชั่วอายุของผู้นำทางธุรกิจนั้น ผู้ที่มีการเลื่อนฐานะจากสถานภาพทางอาชีพที่มีอัตราส่วนค่าที่สุด คือร้อยละ 2.1 และจะเข้าสู่แรงงานทั้งแก่อายุยังน้อยก็ระหว่าง 11 - 15 ปี ส่วนผู้นำที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพโดยเริ่มทำงานอาชีพที่มีสถานภาพสูง จะเข้าสู่แรงงานเมื่อนี้อายุมากกว่า คือตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป

การเลื่อนฐานะทางสังคมระหว่างรุ่นอายุ พิจารณาโดยการเปรียบเทียบระหว่างสถานภาพทางอาชีพของบิดาในขณะที่ผู้นำเริ่มเข้าสู่กำลังแรงงาน กับสถานภาพทางอาชีพของผู้นำเมื่อเริ่มทำงานเต็มเวลาเป็นอาชีพแรก ในที่นี้สนใจศึกษาเฉพาะความเกี่ยวข้องของ

ผลประโยชน์และโอกาสที่มิอาจโต้แย้งได้ ซึ่งบุตรสามารถนำประโยชน์นี้ไปใช้ในการ
เริ่มต้นของการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ปกติแล้วผู้นำที่เริ่มทำงานอาชีพแรกในสถานภาพ
ระดับสูง มีอัตราส่วนของผู้ที่มีค่าเป็นร้อยละสูงสุดที่สุด คือร้อยละ 70.4 ฉะนั้นจึงสะท้อน
ให้เห็นว่ามีลักษณะของการมีผลตอบแทนอาชีพระหว่างบิดากับผู้นำทางธุรกิจ สำหรับในกลุ่ม
ผู้นำที่มีค่าเป็นกรรมกร โยบประมาณว่ามีบุตรที่ผู้ใดที่เริ่มอาชีพแรกในระดับสูง

ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางสังคมกับการเลื่อนฐานะ

ผลการพิจารณาในเรื่องนี้ พบว่า

1. การศึกษาระดับสูง ไม่มีความสำคัญต่อการเลื่อนฐานะทางสังคมในตัวของ
ของผู้นำทางธุรกิจ แต่การศึกษาระดับสูงของผู้นำ ในการเริ่มทำงานอาชีพแรก กล่าวคือ
ผู้ที่จบการศึกษาระดับต่ำจะเริ่มทำงานอาชีพแรกที่มีสถานภาพต่ำ ผู้จบการศึกษาระดับ
ปริญญา มีร้อยละ 20.0 ที่เริ่มมาจากกรรมกร ผู้ที่จบการศึกษาระดับสูงก็จะเริ่มทำงานอาชีพ
ที่มีสถานภาพสูง มีร้อยละ 58.3 ของผู้นำที่จบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี และเริ่มทำงาน
สถานภาพสูง

เมื่อพิจารณาความแตกต่างระหว่างสถานภาพทางอาชีพในปัจจุบันกับสถานภาพทาง
อาชีพเมื่อเริ่มทำงานเป็นครั้งแรก ผู้นำที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ทุกคนมีอาชีพในปัจจุบัน
สูงกว่าอาชีพแรก ผู้นำที่มีการศึกษาระดับสูงขึ้นไป มีอัตราส่วนของผู้ที่มีอาชีพปัจจุบันสูงกว่าอาชีพแรก
ลดลง ส่วนผู้นำที่มีสถานภาพเมื่อเริ่มอาชีพแรก มีอัตราส่วนจำนวนมากร้อยละ 53.6 ในกลุ่ม
ผู้นำที่มีการศึกษาระดับสูง

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอาชีพแรกของผู้นำกับอาชีพของบิดา
ในขณะนั้นปรากฏว่า ผู้นำที่มีการศึกษาระดับสูงมีโอกาสเลื่อนฐานะทางสังคม โดยมีสถานภาพ
อาชีพแรกสูงกว่าอาชีพบิดา ได้มากกว่าผู้นำที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่า และเมื่อพิจารณา
อิทธิพลของการศึกษาของบิดาต่อระดับการศึกษาของบุตร พบว่าผู้นำที่มีการศึกษาระดับสูง
ในจำนวนที่ทุกคนได้รับการศึกษาระดับสูง เช่นเดียวกับบิดา ผู้นำที่บิดามีการศึกษาระดับต่ำ อัตรา

ส่วนของผู้นำที่ได้รับการศึกษาสูงจะต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว

นอกจากการศึกษาของบิดาแล้ว ลักษณะอาชีพของบิดาก็มีผลต่อการศึกษาของบุตรด้วย ปรากฏว่าผู้นำที่มีบิดามีสถานภาพอาชีพสูง อัตราส่วนของผู้นำที่ได้รับการศึกษาระดับสูงถึงขั้น มหาวิทยาลัยมีมากที่บุคคลร้อยละ 79.5 ส่วนผู้นำที่บิดาเป็นกรรมกร จะมีการศึกษาเพียงแกระดับมัธยมศึกษาเท่านั้น

2. ภูมิหลังทางครอบครัว มีความสำคัญต่อการเลื่อนฐานะไปสู่อำนาจผู้นำทางธุรกิจ ซึ่งหมายถึงมีการติดต่อทางอาชีพระหว่างผู้นำทางธุรกิจกับบิดา

ผู้นำทางธุรกิจที่ศึกษามีส่วนมาก เป็นบุคคลที่เกิดจากครอบครัวชนชั้นสูง จำนวนครึ่งหนึ่ง เป็นบุตรชายของเจ้าของกิจการขนาดใหญ่ การศึกษาในรายละเอียดเกี่ยวกับชีวประวัติพบว่า นักธุรกิจบางคนได้รับความช่วยเหลือโดยตรงจากครอบครัวของเขา โดยการรับช่วงการควบคุมบริษัท และการได้รับตำแหน่งสำคัญ ๆ ภายในบริษัทซึ่งมีบิดาหรือญาติ ๆ ของเขาคำรงตำแหน่งที่สำคัญ ๆ นอกจากนี้การได้รับมรดกจากทรัพย์สินก็ช่วยให้เขาเริ่มต้นด้วยการเป็นเจ้าของกิจการขนาดใหญ่ และยังพบอีกว่าผู้นำที่เกิดจากครอบครัวชนชั้นสูงจะได้รับการสนับสนุนทางด้านการศึกษาในระดับสูงชั้นมหาวิทยาลัย ซึ่งครอบครัวของเขาได้วางแผนทางเพื่อให้เขาได้ไปสู่อำนาจสูง ๆ

เมื่อพิจารณาถึงอิทธิพลของครอบครัวที่เกี่ยวกับความแตกต่างทางด้านเวลาในการทำงาน พบว่าบุคคลที่มาจากภูมิหลังทางครอบครัวที่มีสถานภาพสูงจะเริ่มทำงานช้ากว่าแต่ได้รับตำแหน่งระดับสูงในระยะเวลาด้านกว่าบุคคลที่มาจากภูมิหลังทางครอบครัวที่มีสถานภาพต่ำกว่า และผู้นำที่ได้รับการศึกษาระดับต่ำจะเริ่มทำงานตั้งแต่อายุยังน้อย ๆ แต่จะได้ตำแหน่งสำคัญ ๆ นั้น ก่อสร้างเวลาในการทำงานยาวนานกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่า

3. การเลื่อนฐานะทางสังคมของผู้นำทางธุรกิจของไทย ไม่ได้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางสังคมที่มีการขยายตัวทางอาชีพ เนื่องจากการศึกษาโคคนพบว่า การขยายตัวทางเศรษฐกิจในต่างประเทศที่มีอัตราความเจริญในระดับสูง และอุตสาหกรรมที่เจริญเติบโตรวดเร็วก็คืออุตสาหกรรมการก่อสร้าง แต่นักธุรกิจที่สามารถก้าวไปสู่ความเป็นผู้นำด้วยความสามารถของตัวเองนั้น มีอัตราส่วนสูงในอุตสาหกรรมประเภทการขนส่ง ส่วนนัก

ธุรกิจที่มีกำไรนับแสนเมื่ออัตราส่วนสูงในอุตสาหกรรมการก่อสร้าง จึงอาจกล่าวได้ว่าการเลื่อนฐานะทางสังคมของผู้นำทางธุรกิจขึ้นอยู่กับลักษณะครอบครัวมากกว่าโครงสร้างสังคม เพราะฉะนั้นข้อค้นพบเกี่ยวกับโอกาสของการเลื่อนฐานะทางสังคมจึงไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาการเลื่อนฐานะทางสังคมของผู้นำทางธุรกิจนั้น ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลื่อนฐานะมิใช่มีเฉพาะปัจจัยทางสังคมและปัจจัยทางเศรษฐกิจเท่านั้น ควรศึกษาปัจจัยด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น

1. ปัจจัยทางจิตวิทยา เป็นปัจจัยที่ช่วยกระตุ้นให้ประสบความสำเร็จและความทะเยอทะยานเพื่อให้ได้มาซึ่งสถานะภาพนั้น ๆ ของปัจเจกบุคคล
2. ปัจจัยทางสภาพประชากร อัตราภาวะเจริญพันธุ์ที่แตกต่างกันระหว่างชั้นต่าง ๆ ในสังคมจะเห็นทั้งทางชนชั้น และขีดขวางการขยับฐานะทางสังคม ถ้าคนชั้นสูงมีจำนวนบุตรที่เก็คน้อย ฉะนั้น สมาชิกที่จะมาแทนตำแหน่งจึงไม่เพียงพอ โอกาสสำหรับคนชั้นต่ำกว่าที่จะเปลี่ยนตำแหน่งจะมีมากขึ้น